

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ

ΥΠΟ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ

Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν κατὰ τὴν ἔρευναν τῶν ἱστορικῶν πηγῶν δι' ἄλλα θέματα προσείλκουν τὴν προσοχὴν ἡμῶν οἱ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀπαντῶντες διάφοροι ἐπισκοπικοὶ τίτλοι, προκαλοῦντες τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν. Ἐσκέφθημεν, ὅτι καὶ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τοὺς ἄλλους θὰ ἦτο χρήσιμον, νὰ συλλέξωμεν τὸ σχετικὸν ὑλικὸν καὶ πραγματευθῶμεν αὐτὸ κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον. Ἐνομίζομεν, ὅτι ἐλάχισται σελίδες θὰ ἤρουν διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἀλλὰ τὸ συλλεγόμενον ὑλικὸν ὁλονὲν ἤϋξαν, λαμβάνον βαθμηδὸν συντριπτικὰς διαστάσεις, δυσκόλως δὲ ἠδυνήθημεν νὰ περιορίσωμεν αὐτὸ εἰς ἀνεκτὰ ὄρια. Ἐκ τούτου προέκυψαν αἱ πολλαὶ καὶ μακροὶ παραπομπαί. Εἰς τὴν πραγματείαν ταύτην, ὡς πρώτην ἀπόπειραν διαπραγματεύσεως τοῦ θέματος τούτου, ἤμεθα ὑπόχρεοι νὰ παρᾶσχωμεν ἐπαρκῶς τὸ σχετικὸν ὑλικόν, ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι δυνηθῶσι νὰ σχηματίσωσιν ἰδίαν γνώμην, πρὸς τούτοις ἤμεθα ὑπόχρεοι νὰ διευκολύνωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐργασίαν ταύτην, διαφωτίζοντες τὸ ὑλικὸν τοῦτο ποικιλοτρόπως καὶ λύοντες τὰ ἐπὶ μέρους ὑφιστάμενα προβλήματα. Ἐκ τῆς ἐξελίξεως τοῦ θέματος τῆς πραγματείας ταύτης ἐπεβλήθη εἰς ἡμᾶς ἡ διαίρεσις αὐτῆς εἰς τέσσαρα κεφάλαια.

Α'

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ

(Τρίτη, τετάρτη καὶ πέμπτη ἑκατονταετηρῆς)

Αἱ δύο πηγαὶ τῶν ἐπισκοπικῶν τίτλων. Ἀρχικῶς ἡ λέξις «ἐπίσκοπος» ἦτο ἐπαρκῆς τίτλος, μὴ χρήζων ἄλλου προσδιορισμοῦ. Ἄλλ' ἡ κατάστασις αὕτη δὲν διετηρήθη, διότι ἡ χρῆσις ἀπέτριψε τὴν κοσμητικὴν σημασίαν τῆς λέξεως ταύτης. Ἐκ τούτου προέκυψαν αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῶν ἐπισκοπικῶν τίτλων. Πρῶτη πηγὴ ὑπῆρξαν τέσσαρα ἐκκλησιαστικὰ ἐπίθετα μακάριος, ὅσιος, ἱερός καὶ ἅγιος, μεταβληθέντα ἀπὸ ἄλλων κοσμητικῶν ἐπιθέτων εἰς τίτλους. Δευτέρα πηγὴ ὑπῆρξαν τίτλοι τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος, ὡς τὸ «δεσπότης» καὶ τὸ «θεοφιλέστατος», μεταδοθέντες εἰς τοὺς ἐπισκόπους. **Οἱ τίτλοι «μακάριος» καὶ «ἅγιος» κατὰ τὴν 3ην ἑκατονταετηρίδα.** Ὁ Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος, κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ ρωμαίου αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σεβήρου διωγμὸν τῶν χριστιανῶν, ἀρχὰς τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος, ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἀντιοχείων ὠνόμα-

σεν αὐτὴν «μακαρίαν» καὶ «ἅγιαν», τὸν δὲ κομίσαντα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πρεσβύτερον ὠνόμασε «μακάριον» «διὰ Κλήμεντος τοῦ μακαρίου πρεσβυτέρου» (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία VI. 11, 5 καὶ 6). Κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ταύτην ἐποχὴν τῶν τίτλων, οἱ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν πρεσβυτέρων τίτλοι ἔχουσι σχέσιν πρὸς τοὺς τίτλους τῶν ἐπισκόπων. Ὁ αὐτὸς Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος, διὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ὁριγένους γράφων μετὰ τοῦ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Θεοκτίστου ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Δημήτριον, μετεχειρίσθη τὰς φράσεις, «ἁγίων ἐπισκόπων» καὶ «μακαρίων ἐπισκόπων» (αὐτόθι, VI. 19, 18). **Οἱ τίτλοι «ἅγιος» καὶ «ὁσιος» κατὰ τὴν 4ην ἑκατονταετηρίδα.** Ὁ Παλλάδιος ἐν τῷ Λανσιακῷ, γραφέντι περὶ τὸ 420, πεντάκις ἀπέδωκεν εἰς ὠρισμένους μοναχοὺς τὸ ἐπίθετον «ἅγιος» (κεφάλαιον 20όν, 21ον, 25ον, 34ον, 54ον) καὶ ἀπαξ ὅλους τοὺς μοναχοὺς ὠνόμασεν «ἅγιους» (κεφ. 46ον), ἀπαξ δὲ ἐπίσης ἐχρησιμοποίησε δι' αὐτοὺς τὸ ἐπίθετον «ὄσιοι» (κεφ. 27ον), τὸ ὁποῖον βραδύτερον κατέστη ὁ κατ' ἐξοχὴν τίτλος τῶν μοναχῶν. Δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐπεκτάσεως καὶ εἰς τοὺς μοναχοὺς ἀρχικῶς περιορισμένης χρήσεως τοῦ ἐπιθέτου «ἅγιος», ἀλλ' ἐπρόκειτο περὶ περιορισμοῦ αὐτῆς. Διότι κυρίως μὲν μέχρι τῶν μέσων τῆς 2ας ἑκατονταετηρίδος, ἀλλ' ἀκόμη καὶ μέχρι τέλους τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς μὴ χριστιανοὺς ὠνομάζοντο «ἅγιοι». Τὰ σχετικὰ χωρία εὗρισκει τις ἐν τῷ εἰσαγωγικῷ καὶ εὐρητηρίῳ τόμῳ τῆς ὑπὸ τοῦ Eduard Schwartz ἐκδόσεως τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας τοῦ Εὐσεβίου (τόμος II. 3, σελὶς 158) εἰς τὴν λέξιν «ἅγιος». Ἡ ἀπὸ τῶν μέσων ὅμως τῆς 2ας ἑκατονταετηρίδος ἐπακολουθήσασα διάκρισις τῶν χριστιανῶν ἀπ' ἀλλήλων περιορίσθη τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἰς τοὺς κληρικοὺς καὶ εἰς τοὺς μοναχοὺς, τῶν ὁποίων ἀμφοτέρων πολλοὶ ἢ ὀλίγοι πιθανώτατα εἶχον κοινὴν καταγωγὴν ἐκ τῶν «ἐγκρατῶν» τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἑκατονταετηρίδος.

Ὁ τίτλος «μακάριος» κατὰ τὴν 4ην ἑκατονταετηρίδα. Τὸ κοσμητικὸν ἐπίθετον «μακάριος», τὸ ὁποῖον ἀρχὰς τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀλεξάνδρου ἀπεδόθη πρῶτον μὲν εἰς πρεσβύτερον, ἔπειτα δὲ εἰς ἐπισκόπους, μετὰ μίαν ἑκατονταετηρίδα, ἤτοι ἀρχὰς τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος, παρουσιάζεται ἀποδιδόμενον εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας. Ἐπῆλθεν, ἄρα, ἐξύψωσις τοῦ τίτλου τούτου. Οὕτως, ὁ Ἄρειος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, γράφοντες πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρον (περὶ τὸ 320), μετεχειρίσθησαν τὴν φράσιν «μακαρίῳ πάπῃ καὶ ἐπισκόπῳ ἡμῶν Ἀλεξάνδρῳ» (Μεγάλου Ἀθανασίου, Περὶ τῶν συνόδων Ἀριμίνου καὶ Σελευκείας, κεφ. 16). Ὁ Κολουθιανὸς πρεσβύτερος Ἰσχύρας ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, μετεχειρίσθη τὴν αὐτὴν φράσιν, «Ἀθανασίῳ τῷ μακαρίῳ πάπῃ» (Μ. Ἀθανασίου, Ἀπολογητικός, κεφ. 64). Ὁ Μελιτιανὸς ἐπίσκοπος Ἀρσένιος ἔπραξε τὸ αὐτό· «Ἀθανασίῳ μακαρίῳ πάπῃ» (αὐτόθι,

κεφ. 69). Ὁ Παλλάδιος ἐν τῷ Λαυσιακῷ ἀπέδωσε τὸν τίτλον «μακάριος» ἐπίσης εἰς πατριάρχας. Τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον τὸν Μέγαν ὠνόμασεν «ὁ μακάριος Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος» (κεφ. 8 καὶ 58), εἰς τὸν Κων]πόλεως Νεκταρίον ἀπέδωσε τὴν φράσιν «τῷ μακαρίῳ Νεκταρίῳ τῷ ἐπισκόπῳ» (κεφ. 38), τὸν Κων]πόλεως Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον ὠνόμασε «τὸν μακάριον Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον» (κεφ. 61). Ἀλλὰ δὲν εἶχε παύση ἢ γενικωτέρα χρῆσις τοῦ τίτλου «μακάριος», δηλονότι, χρῆσις ὅχι μόνον διὰ πατριάρχας, ἀλλὰ καὶ διὰ μητροπολίτας καὶ ἀπλοῦς ἐπισκόπους. Διότι οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι τοῦ Μαρεῶτου τῆς Αἰγύπτου ἔγραψαν πρὸς τὴν σύνοδον τῆς Τύρου (335): «τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῶν μακαρίων ἐπισκόπων τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας» (Μ. Ἀθανασίου, Ἀπολογητικός, κεφ. 74). Ὁ Παλλάδιος ἐν Λαυσιακῷ τὸν τίτλον «μακάριος» ἐχρησιμοποίησε μάλιστα καὶ διὰ τοὺς μοναχοὺς (κεφ. 3ον, 10ον, 11ον, 15ον, 16ον, 18ον, 22ον, 24ον, 26ον, 35ον, 38ον, 44ον, 55ον, 57ον). Ὁ Παλλάδιος ἀνέφερε μὲν τοὺς μακαρίους τούτους ὡς ζῶντας, ἀλλ' ἦτο ἐνδεχόμενον ὅτι ὁ τίτλος οὗτος ἐσχετίζετο πρὸς τὴν μετὰ θάνατον κατάστασιν αὐτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον εἰσέλθῃ, ὅτε ὁ Παλλάδιος ἔγραφε τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ (περὶ τὸ 420). Ἄλλως τε, αὕτη ἦτο ἡ πηγὴ ἐν γένει τοῦ ἐπιθέτου «μακάριος», ἦτοι ἡ μετὰ θάνατον μακαριότης, ἡ ὁποία ὁμιος ἀπεδίδοτο προκαταβολικῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπιγείου βίου, ἢ ἀναχρονιστικῶς κατὰ τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ ἐκλιπόντος τούτου βίου. **Ἐνεκα τῆς γενικωτέρας χρήσεως τοῦ τίτλου «μακάριος», κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐνεφανίσθη πλέον ὁ τίτλος «μακαριώτατος», ἀποδιδόμενος εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης.** Τοῦτο δεικνύουσι τὰ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα συνελέξαμεν ἐκ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Ἀγκύρας Μάρκελλος, καταδικασθεὶς (336) καὶ ἐκτοπισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν (339), ἔγραψεν εἰς τὸν Ρώμης Ἰούλιον (340) ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τῷ μακαριωτάτῳ συλλειτουργῷ Ἰουλίῳ» (Ἐπιφανίου Κατὰ αἰρέσεων, 70,2). Οἱ ἐπίσκοποι Οὐρσάκιος καὶ Οὐάλης, ὁ μὲν τῆς πόλεως Σιγγιδόνης (Βελιγραδίου), ὁ δὲ τῆς πόλεως Μουρσῶν τῆς Ἄνω Παννονίας (τῆς σημερινῆς Οὐγγαρίας), ἀμφότεροι ἀνήκοντες τότε εἰς τὴν Δύσιν, γράφοντες πρὸς τὸν Ρώμης Ἰούλιον (337 - 352), μετεχειρίσθησαν τὴν φράσιν, «Κυρίῳ μακαριωτάτῳ πάπᾳ Ἰουλίῳ» (Μ. Ἀθανασίου, Ἀπολογητικός, κεφ. 58. Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ μοναχοὺς, κεφ. 26).

Πόθεν καὶ πότε προέκυψαν οἱ ἐπισκοπικοὶ τίτλοι «δεσπότης» καὶ «θεοφιλέστατος». Ἀμφότεροι οἱ τίτλοι οὗτοι ἦσαν αὐτοκρατορικοὶ τίτλοι. Δύο κληρικοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἄρειος καὶ ὁ πιστὸς διάκονος καὶ ἀκόλουθος Εὐζώϊος, γράφοντες πρὸς τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον, κατὰ τὸ ἔτος 327, μετεχειρίσθησαν τὴν φράσιν, «τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ δεσπότη ἡμῶν βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ» (Σαωκράτους, Ἐκκλ. Ἱστορία I. 26, 2). Ἡ ἐκ Τύρου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μετατεθεῖσα φιλαρειανικὴ σύνοδος (335)

τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς ἀγγέλλουσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῇ Οἰκουμένῃ ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικούς, ἀπεκάλεσε τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον τρεῖς φορές «θεοφιλέστατον» (Μ. Ἀθανασίου, Ἀπολογητικός, κεφ. 84, προβλ. καὶ κεφ. 51. Τοῦ αὐτοῦ, Περὶ τῶν ἐν Ἀριμίνῳ καὶ Σελευκείᾳ συνόδων, κεφ. 21). Οἱ ἐν Σελευκείᾳ τῆς Ἰσαυρίας συνελθόντες ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς (359) ἐν τῷ ἐκδοθέντι ὑπ' αὐτῶν ἐγγράφῳ ἀνόμασαν τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον «θεοφιλέστατον» (Ἐπιφανίου, κατὰ αἰρέσεων, 73, 25). Τὸν τίτλον «δεσπότης» ἔφερον ἤδη οἱ ρωμαῖοι ἐθνικοὶ αὐτοκράτορες (dominus). Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, ὅτι ὁ τίτλος οὗτος τόσον ταχέως μετεδόθη εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἐπισκόπους (πρῶτον ἡμῖς τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος). Ὁ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Εὐσέβιος († περὶ τὸ 540) ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Βαλανέας τῆς Συρίας Εὐφρατίωνα ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον «δεσπότης». «Τῷ δεσπότη μου χαίρειν ὁμολογῶ» (Mansi, Πρακτικὰ Συνόδων, τόμος 13, στήλη 317). Ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος, γράφων πρὸς τὸν μητροπολίτην τῆς Τύρου Παυλῖνον, κατὰ τὸ ἔτος 320-321, μετεχειρίσθη τὴν φράσιν, «τῷ δεσπότη μου Παυλίνῳ» (Θεοδωρήτου, Ἐκκλ. Ἱστορία, I, 6, 1). Ὁ τὸν Ἀρείον καταδικάσας Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος († 328) ἐν ἐπιστολῇ, ὄχι βεβαίως πρὸς τὸν γνωστὸν σχισματικὸν ἐπίσκοπον τῆς Αἰγύπτου Μελίτιον, ἀλλὰ πρὸς τὸν Σεβαστουπόλεως τοῦ Εὐξείνου Πόντου Μελίτιον, μετεχειρίσθη ἐπίσης τὴν αὐτὴν φράσιν, «τῷ δεσπότη μου καὶ συλλειτουργῷ μου Μελιτίῳ» (Ed. Schwartz, ἐν τοῖς Nachrichten τῆς ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας τῆς Γοττίνγης, 1906, σελ. 267). Ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος» εἶναι μεταγενέστερος τοῦ τίτλου «δεσπότης» καὶ ἐδημιουργήθη διὰ τὸν πρῶτον χριστιανὸν αὐτοκράτορα, τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον, ὡς ἀγαπητὸν τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ τῶν χριστιανῶν, διὰ τοῦτο ὁ τίτλος οὗτος δὲν ἀπαντᾷ ἀκόμη ἀποδιδόμενος εἰς ἐπισκόπους κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος.

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος ἐπῆλθε σπουδαία μεταβολή. Παρουσιάσθησαν οἱ εἰς ὑπερθετικὸν βαθμὸν τρεῖς ἐπισκοπικοὶ τίτλοι, «ἀγιώτατος», «θεοφιλέστατος» καὶ «ὀσιώτατος». Ὁ πρῶτος καὶ ὁ τρίτος τῶν τίτλων τούτων ἔχουσι βεβαίως σχέσιν πρὸς τοὺς μνημονευθέντας κοινὸς τίτλους τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν «ἅγιος» καὶ «ὀσιος», ὃν τρόπον ἀντιθέτως ὁ εἰς ὑπερθετικὸν βαθμὸν τίτλος «ὀσιώτατος» μετεδόθη πολὺ βραδύτερον ἐκ τῶν ἐπισκόπων εἰς τοὺς μοναχοὺς. Οἱ τίτλοι «ἀγιώτατος» καὶ «θεοφιλέστατος» ἐχρησιμοποιοῦντο ἐν γένει δι' ὄλους τοὺς ἐπισκόπους. Ὁ Μέγας Βασίλειος τὴν μὲν πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Λύσειος ἐπιστολὴν αὐτοῦ ἐπέγραψε, «τοῖς ἀγιωτάτοις ἀδελφοῖς καὶ ἐπισκόποις τοῖς ἐν τῇ Δύσει» (90ῆ ἐπιστολή, γραφεῖσα πρὸ τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους 372), τὴν δὲ πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ Ἰταλοὺς ἐπισκόπους ἐπέγραψε, «τοῖς ὡς θεοφιλεστάτοις καὶ ποθεινοτάτοις ἀδελφοῖς» (243ῆ ἐπι-

στολή, γραφείσα κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 376). Οἱ τίτλοι ἀγιώτατος» καὶ «θεοφιλέστατος», ὡς σαφῶς φαίνεται, ἀνεφέροντο εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς Λύσεως, ἦτοι ἐπισκόπους, μητροπολίτας, ὅπου τυχὸν ὑπῆρχον τοιοῦτοι, καὶ τὸν πάπαν Ρώμης. Ἀν εἶχε λόγον ὁ Μ. Βασίλειος, νὰ ἀποταθῆ μόνον εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους· τοῦναντίον, ἐπιδιώκων τὴν κατὰ τῶν ἀρειανῶν συνεργασίαν τῆς Λύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς, εἶχε σπουδαῖον λόγον, νὰ ἀποταθῆ πρὸς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἐπισκόπους τῆς Λύσεως. Ὁπαδοὶ τοῦ Ἀγκύρας Μαρκέλλου, γράφοντες πρὸ τοῦ ἔτους 376 πρὸς ἕνδεκα ἐπισκόπους τῆς Αἰγύπτου, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος ἔξορισθέντας εἰς τὴν Λιοκαισάρειαν τῆς Παλαιστίνης, ἔθεσαν τὴν ἐπιγραφὴν, «τοῖς αἰδεσιμωτάτοις καὶ ἀγιωτάτοις ἐπισκόποις» (Ἐπιφανίου, Κατὰ αἰρέσεων, 72, 11). Ὁ τίτλος «ἀγιώτατος» ἐνταῦθα βεβαίως ἀνεφέρετο εἰς ἀπλοῦς ἐπισκόπους, διότι ἐν Αἰγύπτῳ δὲν ὑπῆρχον μητροπολίται. Εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα πρὸ κοινῶν τίτλων, ἀναφερομένων καὶ εἰς τοὺς τρεῖς διοικητικὸς ἐπισκοπικὸς βαθμοὺς (ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ πατριάρχας). Τρεῖς εἶναι οἱ παράγοντες τῆς ἐνοποιήσεως τῶν τίτλων. Πρῶτον, ἡ εὐκολία ὑπάρξεως κοινῶν τίτλων, δεύτερον, ἡ ἀνάγκη κοινῶν τίτλων διὰ τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων, τρίτον, ἡ ἐπέκτασις καὶ γενικοποίησις ἀρχικῶς μὴ κοινῶν τίτλων, καθόσον, ὡς γνωστόν, ὑπάρχει φυσικὴ ροπή, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ τίτλοι τῶν ἀνωτέρων μεταδίδονται εἰς τοὺς κατωτέρους.

Ὁ τίτλος «ὀσιώτατος» ἐχρησιμοποιεῖτο, ἄρᾳ γε, ἐν γένει δι' ὅλους τοὺς ἐπισκόπους ; Εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι εἰς ὅλας τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας περιστάσεις γενικῆς χρησιμοποίησεως τῶν τίτλων «ἀγιώτατος» καὶ «θεοφιλέστατος» ἀπουσίασεν ὁ τίτλος «ὀσιώτατος». Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος καὶ ὁ Νικαίας Θεόγνις, γράφοντες (327) πρὸς τοὺς καταδικάσαντας αὐτοὺς ἐπισκόπους καὶ χρησιμοποίησαντες δι' αὐτοὺς τὸν τίτλον «ἀγιώτατοι» καὶ τὸ ἀφηρημένον οὐσιαστικὸν «ἀγιότης», ἐχρησιμοποίησαν καὶ τὸ ἀφηρημένον οὐσιαστικὸν «ὀσιότης» (Σωκράτους, Ἐκκλ. Ἱστορία, I. 14, 1). Ἐπίσης ἐπιστολὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ συναθροισθεῖσαν σύνοδον (335) ἀνέφερε τὴν φράσιν, «τῆς ὑμετέρας ὀσιότητος» (Εὐσεβίου, Βίος Μ. Κωνσταντίνου, IV. 42. Θεοδορήτου, Ἐκκλ. Ἱστορία I. 29, 6). Ἄλλ' ἐκ τῆς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις χρήσεως τοῦ ἀφηρημένου οὐσιαστικοῦ «ὀσιότης» δὲν δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνη, ὅτι δι' ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τούτους ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ εἰς ὑπερθετικὸν βαθμὸν τίτλος «ὀσιώτατος», διότι τὸ ἀφηρημένον οὐσιαστικὸν «ὀσιότης» προϋποθέτει καὶ τὸ ἀπλοῦν ἐπίθετον «ὀσιος». Οὕτω γεννᾶται ἐν ἡμῖν ἀμφιβολία περὶ τῆς γενικῆς χρήσεως τοῦ τίτλου «ὀσιώτατος». Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἐπισφαλοῦς ἀμφιβολίας ταύτης δυνάμεθα, ἄρᾳ γε, νὰ φθάσωμεν εἰς ἀσφαλῆ ἄρῃσιν, ὅτι, δηλαδὴ, ὁ τίτλος «ὀσιώτατος» ὠρισμένως δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν γένει δι' ὅλους τοὺς ἐπισκόπους ;

Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ φέρωμεν τὰ ἐπόμενα ἐπιχειρήματα. Μέχρι τέλους τῆς 5ης ἑκατονταετηρίδος δὲν ἀπαντᾷ ὁ τίτλος «δοσιώτατος» εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν («δοσιώτατοι»). Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔλεγον μὲν «ἀγιώτατοι ἐπίσκοποι» καὶ «θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι», ἀλλ' ὄχι «δοσιώτατοι ἐπίσκοποι». Μήπως ἀπέφευγον τὸν τίτλον «δοσιώτατος», ὡς κατώτερον; Ἐν τούτοις, ὁ τίτλος οὗτος ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὰ ἀνώτατα ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀπέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης. Γράφων πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον τὸν Α' (403) ἐπέγραψεν «Τῷ δεσπότη μου αἰδεσίμῳ καὶ δοσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰννοκεντίῳ» (Παλλαδίου, Διάλογος περὶ βίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου κεφ. Β'). — Γνωρίζομεν, ὅτι ἤδη κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖσι τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος εἰς τὸν Ρώμης ἀπεδίδετο ὁ τίτλος «μακαριώτατος» (ἴδε ἀνωτέρω σελίδα 171) καὶ ὅτι ἐπιστολαὶ ἐπισκόπων τῆς Βορείου Ἀφρικῆς πρὸς τὸν Ρώμης Ἰννοκέντιον τὸν Α' καὶ Βονιφάτιον τὸν Α', ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς 5ης ἑκατονταετηρίδος, μετεχειρίσθησαν τὸν αὐτὸν τίτλον «μακαριώτατος» («beatissimus». Migne, λατινικὴ σειρὰ, τόμος 20, στήλη 564, 568, 572, 752). Μεμονωμένα παραδείγματα χρησιμοποίησεως τοῦ τίλου «μακαριώτατος» διὰ τὸν Ρώμης, ἐκ τῆς ἐπιλοίπου 5ης ἑκατονταετηρίδος, εὗρίσκει τις παρὰ Migne (λατινικὴ σειρὰ, τόμος 54, στήλη 606 744, 950, 976, 1072, τόμος 58, στήλη 14, 46, 99, τόμος 59, στήλη 21). Ὁ τίτλος «μακαριώτατος» ἦτο δημιούργημα τῆς Δύσεως, περιοριζόμενος εἰς τὸν Ρώμης, μετεδόθη δὲ καὶ εἰς ἐπισκόπους τῆς Βορείου Ἀφρικῆς (ἴδε συλλογὴν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀύγουστίνου † 430. Migne, λατινικὴ σειρὰ, τόμος 33). Ἀλλὰ μόλις μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα, ἦτοι ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἰουστινιανείου ἐποχῆς (πρῶτον ἡμῖσι τῆς 6ης ἑκατονταετηρίδος), ὡς θὰ ἴδωμεν, παρουσιάζεται διὰ τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τινος δὲ δεκαετηρίδας, ἦτοι τέλη τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ἔχομεν τὰς πρῶτας ἀρχὰς τῆς χρησιμοποίησεως αὐτοῦ διὰ τοὺς ἄλλους πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς. — Τοῦναντίον, ὁ τίτλος «δοσιώτατος» ἤδη κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖσι τῆς 5ης ἑκατονταετηρίδος παρουσιάσθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀποδιδόμενος καὶ εἰς τὸν Ρώμης καὶ εἰς τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ἀσφαλῶς δεικνύει ἡ συλλογὴ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου († 444), περὶ τῆς ὁποίας βραδύτερον θὰ γίνῃ λόγος. Δικαιούμεθα, ἄρα, νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ σπουδαῖον συμπέρασμα, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ τίτλος «δοσιώτατος» ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν πατριαρχικὸς τίτλος. Ἡ ἐπέκτασις καὶ γενίκευσις τῶν ἄλλων τίτλων («ἀγιώτατος» καὶ «θεοφιλέστατος») καὶ ἡ ἐπιθυμία διακρίσεως ἐγένετο τὴν ἀνάγκην ἀποφυγῆς τῶν ἐν χρήσει κοινῶν τίτλων. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἢ ἐδημιουργεῖτο νέος τίτλος, ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς διακρίσεως, ἢ ἐλαμβάνετο καὶ ἐξυψοῦτο ἀχρησιμοποίητος καὶ παρημελημένος τίτλος. Τοιοῦτος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἦτο ὁ τίτλος «δοσιώτατος», σχετιζόμενος μὲ τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα τῶν μοναχῶν καὶ ἐξυψωθείς εἰς πατριαρχικὸν τίτλον

ὑπὸ τοῦ πρώτου μοναχοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἢ τοῦλάχιστον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Πάντως ὁ πατριαρχικός τίτλος «δοσιώτατος» εἶναι δημιουργημα τῆς Ἀνατολῆς, τῆς κοιτίδος τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ τῆς μοναχικῆς νοοτροπίας. Ὁ τίτλος «δοσιώτατος» ἐν τῇ Δύσει ἔμεινε ἀκατανόητος, διὰ τοῦτο ἐκεῖ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ εὗρωσιν ἀντίστοιχον λατινικὴν λέξιν (ἐκ τοῦ λατινικοῦ λεξικοῦ παραλαμβάνομεν τὰς πλέον σχετικὰς λέξεις *fas* καὶ *fastus*) καὶ δὲν ἐσκέφθησαν νὰ κατασκευάσωσι νέαν τοιαύτην (π.χ. *virtuosissimus*, ἢ ἄλλην τινά), ἀλλ' ἔσπευδον νὰ μεταφράσωσιν αὐτὸν διὰ τῆς λέξεως «*sanctissimus*» (ἀγιώτατος). Ἐπιγραφή ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου (†444) πρὸς τὸν Ρώμης Κελεστίνου, «τῷ δοσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατρὶ Κελεστίνῳ, μετεφράσθη λατινιστὶ εἰς «*sanctissimo Deique amantissimo patri Coelestino*» (Migne, λατινικὴ σειρὰ, τόμος 50, στήλη 447). Ἐπιγραφή ἐπιστολῶν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανοῦ (446-449) πρὸς τὸν Ρώμης Λέοντα, «τῷ δοσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατρὶ Λέοντι», μετεφράσθη λατινιστὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον (αὐτόθι, τόμος 54, στήλη 721, 727).—Τὴν μοναχικὴν νοοτροπίαν τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου δεικνύει καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀπόδοσις τοῦ τίτλου «δεσπότης» εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους, ἀκόμη καὶ εἰς πρεσβυτέρους. Ἐλάμβανε, δηλονότι, τὴν χαρακτηριστικὴν θέσιν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ἀπέναντι τῶν κληρικῶν, δι' ὅλους ἔχων πρόχειρον τὴν προσφώνησιν «δέσποτα».

Διὰ τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὁ τίτλος «δεσπότης» καθιερώθη ἐν γένει δι' ὅλους τοὺς ἐπισκόπους. Περὶ τῶν ἐν τῇ σωζομένῃ συλλογῇ ἐπιστολῶν τοῦ Χρυσοστόμου (Migne, τόμος 52) δὲν γνωρίζομεν, ἂν αἱ ἐπιγραφαὶ αὐτῶν εἶναι πλήρεις ἢ συντεμήθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων. Πάντως εἶναι πολὺ σύντομοι, ὡς «Ἰωάννη ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων», ἢ ἀκόμη συντομώτεροι, ὡς «Ἐλπίδιῳ ἐπισκόπῳ». Ἐνεκα τούτου ἀγνοοῦμεν τοὺς ἐπισήμους τίτλους, τοὺς ὁποίους μετεχειρίσθη ἢ ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ὁ Χρυσόστομος, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις αὕτη ἀναπληροῦται ἐν ἀρκετῷ μέτρῳ ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ἀπαντωσῶν προσφωνήσεων. Αἱ προσφωνήσεις, βεβαίως, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν ἐταυτίζοντο ἀπολύτως μετὰ τοὺς ἐπισήμους τίτλους, πάντως ὁμως εἶχον σχέσιν πρὸς αὐτοὺς καὶ ὑφίσταντο ἀλληλεπιδράσεις. Εἶδομεν, ὅτι ἐπίσκοποι τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος προσεφώνουν ἀλλήλους διὰ τοῦ τίτλου «δεσπότης». Ἡ συνήθεια αὕτη περισσότερον ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης διὰ τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου. Οὗτος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ προσεφώνει τοὺς ἐπισκόπους διὰ τῆς φράσεως «δέσποτά μου τιμιώτατε», ἢ «δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε (ἢ θεοφιλέστατε)». Παραδείγματα. Τὸν Ἱεροσολύμων Ἰωάννην προσεφώνησε «δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε» (Migne, τόμος 52, στήλη 654, ἐπιστολὴ 88η, περὶ τὰ μέσα). Τὸν Θεσσαλονίκης Ἀνύσιον προσεφώνησεν ἁπλῶς «δέσποτά μου τιμιώτατε»

(αυτόθι, στήλη 706, ἐπιστολή 162α). Τὸν ἐπίσκοπον Ἐλπίδιον προσεφώνησε κατὰ δύο διαφόρους τρόπους· «δέσποτά μου τιμιώτατε», ἢ «δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε» (αυτόθι, στήλη 626, ἐπιστολή 25η, στήλη 690, ἐπιστολή 131η, στήλη 696, ἐπιστολή 142α, στήλη 737, ἐπιστολή 230η, ὅπου ἀντὶ «εὐλαβέστατε» κεῖται «θεοφιλέστατε»). Τὸν ἐπίσκοπον Δόμνον καὶ τὸν ἐπίσκοπον Τραγκυλίνον προσεφώνησεν ἀπλῶς «δέσποτά μου τιμιώτατε» (αυτόθι, στήλη 626, ἐπιστολή 27η, στήλη 630, ἐπιστολή 37η, κυρίως στήλη 631), ἐνῶ τὸν ἐπίσκοπον Εὐλόγιον προσεφώνησε «δέσποτά μου τιμιώτατε καὶ εὐλαβέστατε» (αυτόθι, στήλη 654, ἐπιστολή 87η). Τὸν τίτλον «δέσποτά μου τιμιώτατε (καὶ εὐλαβέστατε)» ἀπέδιδε εἰς πρεσβυτέρους (αυτόθι, στήλη 661, ἐπιστολή 101η, στήλη 650, ἐπιστολή 78η). Τὸν τίτλον «δέσποτά μου θαυμασιώτατε (καὶ μεγαλοπρεπέστατε)» ἀπέδιδεν εἰς πολιτικούς ἄρχοντας (αυτόθι, στήλη 740, ἐπιστολή 236η, στήλη 633, ἐπιστολή 42α, στήλη 690, ἐπιστολή 132α, στήλη 723, ἐπιστολή 201η).

Ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος συνετέλεσεν εἰς τὴν καθιέρωσιν τῶν τίτλων «ἀγιώτατος», «θεοφιλέστατος» καὶ «δσιώτατος», Ἡ σωζομένη συλλογὴ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ (412—444. Migne τόμος 77) ἐνέχει διπλῆν σημασίαν, καὶ ὡς περιέχουσα ἐπιστολάς ὑπ' αὐτοῦ γραφείσας καὶ ὡς περιέχουσα ἐπιστολάς πρὸς αὐτὸν γραφείσας. Πρὸς τούτους, αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐπιστολῶν διεσώθησαν πλήρεις. Ἐν αὐταῖς συνήθεις εἶναι τρεῖς συνδυασμοὶ τίτλων· «ἀγιωτάτω καὶ θεοφιλεστάτω», «δσιωτάτω καὶ θεοφιλεστάτω», «ἀγιωτάτω καὶ δσιωτάτω». Ἐν οἰφδήποτε τῶν τριῶν τούτων συνδυασμῶν ἐνυπάρχει ὁ τίτλος «δσιώτατος», πρόκειται περὶ πατριαρχικοῦ τίτλου. Οὕτω ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος πρὸς μὲν τὸν Ρώμης Κελεστίνον ἔγραψε «τῷ δσιωτάτω καὶ θεοφιλεστάτω πατρὶ Κελεστίνῳ» (Migne, τόμος 77, στήλη 80, ἐπιστολή 11η), πρὸς δὲ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Μαξιμιανὸν ἔγραψε «τῷ δσιωτάτω καὶ ἀγιωτάτω ἀρχιεπισκόπῳ Μαξιμιανῷ (αυτόθι, στήλη 233, ἐπιστολή 49η), Ἡ χρῆσις τοῦ τίτλου «θεοφιλέστατος» καὶ τοῦ τίτλου ἀκόμη «ἀγιώτατος» δὲν πρέπει νὰ κάμῃ ἐντύπωσιν, διότι, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἐχρησιμοποιοῦντο δι' ἄλλους τοὺς ἐπισκόπους. Βλέπομεν ὅμως, ὅτι ὁ τίτλος «δσιώτατος» ἀπεδόθη εἰς τὸν Ρώμης καὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπιβεβαιοῦται, ἄρα, ὅτι ὁ τίτλος οὗτος ἦτο τίτλος τῶν δύο τούτων πατριαρχῶν. Ὑπολείπεται νὰ ἴδωμεν, ἂν ἀπεδίδετο καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας. Ὁ Ἱεροσολύμων δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριος, ὁ Βεροίας τῆς Συρίας Ἀκάκιος καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἀλύπιος, γράφοντες πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, δὲν μετεχειρίσθησαν τὸν τίτλον «δσιώτατος» ἀλλὰ τοὺς τίτλους «τῷ θεοφιλεστάτω καὶ ἀγιωτάτω» ἢ «τῷ ἀγιωτάτω καὶ θεοφιλεστάτω» (αυτόθι, στήλη 44, ἐπιστολή 3η, στήλη 100, ἐπιστολή 15η, στήλη 132, ἐπιστολή 22, πρβλ. καὶ

στήλην 169, ἐπιστολὴν 38ην καὶ στήλην 248, ἐπιστολὴν 47η, στήλη 145, ἐπιστολὴ 29η). Ὁ ἐπίσκοπος ὁμοῦς Ἑμέσης Παῦλος, γράφων πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, ἔκαμε χρῆσιν τοῦ τίτλου «δοσιώτατος» («τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ δοσιωτάτῳ Κυρίλλῳ». αὐτόθι, στήλη 165, ἐπιστολὴ 36η). Τοῦτο ἐνέχει μεγάλην σημασίαν, διότι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἦτο λίβελλος, καταδικάζων τὸν Νεστόριον καὶ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ. Ἐν αὐτῷ πρὸς τούτοις κεῖνται αἱ ἐπόμεναι ἐνδιαφέρουσαι διὰ τὸ ζήτημα ἡμῶν ἐκφράσεις. «Πρὸς τε τὴν σὴν δοσιότητα καὶ πρὸς τὸν δοσιώτατον καὶ ἁγιώτατον Ἰωάννην ἐπίσκοπον (Ἀντιοχείας) καὶ πρὸς τὸν δοσιώτατον καὶ ἁγιώτατον πατέρα ἡμῶν Ἀκάκιον, τὸν ἐπίσκοπον τῆς Βεροσιῶν (ἐκκλησίας)... καταδέχεσθαι ἡμᾶς τὴν κατάστασιν (ἐγκατάστασιν) τοῦ ἁγιωτάτου καὶ δοσιωτάτου Μαξιμιανοῦ (Κωνσταντινουπόλεως)». Καταφαίνεται, ὅτι ὁ τίτλος «δοσιώτατος» ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὸν Ρώμης, τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας. Οὕτω πιστοποιεῖται τὸ ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν λεχθέν, ὅτι ὁ τίτλος «δοσιώτατος» ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ κατ' ἐξοχὴν πατριαρχικὸς τίτλος. Ὁ τὸν λίβελλον γράψας ἐπίσκοπος Ἑμέσης Παῦλος διὰ τῆς προσθήκης τῆς φράσεως «πατέρα ἡμῶν» ἔδειξεν, εἰς ποίας ἐξαιρετικὰς σχέσεις πρὸς τὸν Βεροσιῶν Ἀκάκιον εὐρίσκετο, ἐν στιγμῇ δὲ ἐνθουσιαστικῆς ὑπερυψώσεως τοῦ σεβαστοῦ δι' αὐτὸν προσώπου ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον «δοσιώτατος». Πρόκειται περὶ καταχρηστικῆς χρησιμοποίησεως τοῦ τίτλου τούτου.

Θεοδώρητος ὁ Κύρου συνετέλεσεν ἐπίσης εἰς τὴν καθιέρωσιν τῶν τίτλων «ἁγιώτατος», «θεοφιλέστατος» καὶ «δοσιώτατος». Ἐν τῇ σωζομένῃ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ (423-458, Migne τόμος 83) αἱ ἐπιγραφαὶ αὐτῶν εἶναι πολὺ σύντομοι, περιλαμβάνουσαι τὸ ὄνομα τοῦ παραλήπτου, τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ ὡς ἐπισκόπου καὶ συνήθως τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ, ἐνίοτε ὁμοῦς καὶ τοῦτο παραλείπεται. Ἄλλ' ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιστολῶν ἔχομεν πληροφορίας περὶ ἐπισκοπικῶν τίτλων ἢ νύξεις περὶ αὐτῶν. Οὕτω ἐν ταῖς πρὸς τοὺς πατριάρχας Κων|πόλεως Φλαβιανὸν καὶ Πρόκλον ἐπιστολαῖς τοῦ Θεοδώρητου ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις «τὴν σὴν ἁγιωσύνην» καὶ «τῆς σῆς δοσιότητος» (Migne, τόμος 83, στήλη 1184, ἐπιστολὴ 11η. στήλη 1224, ἐπιστολὴ 47η. στήλη 1277, ἐπιστολὴ 86η. στήλη 1297, ἐπιστολὴ 104). Ἐφόσον ἤδη ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου γνωρίζομεν, ὅτι εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀπεδίδοντο οἱ τίτλοι «ἁγιώτατος καὶ δοσιώτατος», ἐκ τῶν παρατεθεισῶν φράσεων τοῦ Θεοδώρητου δυνάμεθα ὀρθῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Θεοδώρητος τοὺς δύο τούτους τίτλους εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ. Πιστοποιήσεις. Ἐν τῇ τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Κων|πόλεως Νεστόριον, εὐρισκομένη μετὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Θεοδώρητου, λέγεται· «Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ δοσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Νεστορίῳ» (αὐτόθι, στήλη 1413, ἐπιστολὴ 149η). Δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ τίτλος «ἁγιώτατος», ὁ ὁποῖος λείπει ἐκ τοῦ μνημονευ-

θέντος παραδείγματος, επίσης δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος», ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐν αὐτῷ, διότι ἀμφοτέροι οἱ τίτλοι οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦντο δι' ὅλους τοὺς ἐπισκόπους. Ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ πατριαρχικὸς τίτλος «δσιώτατος», ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐνταῦθα. Ἐν ταῖς πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας Δόμνον ἐπιστολαῖς τοῦ Θεοδοωρήτου ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις «τὴν σὴν ἀγιωσύνην» καὶ «τῆς σῆς δσιότητος» (αὐτόθι, στήλη 1209, ἐπιστολὴ 31η, στήλη 1304, ἐπιστολὴ 110η, στήλη 1309, ἐπιστολὴ 112η). Ἐφόσον ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου γνωρίζομεν, ὅτι καὶ εἰς τὸν Ἀντιοχείας ἀπεδίδοντο οἱ τίτλοι «ἀγιώτατος καὶ δσιώτατος», ἐκ τῶν παραθετισῶν φράσεων τοῦ Θεοδοωρήτου δυνάμεθα ὀρθῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Θεοδώρητος τοὺς τίτλους τούτους εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ. Πιστοποιήσις. Ἐπιστολὴ τοῦ Κων]πόλεως Πρόκλου († 446) πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Δόμνον ἀναφέρει· «Τῷ δσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ Δόμνῳ» (Migne, τόμος 65, στήλη 881, ἐπιστολὴ 13η). Χάριν σαφηνείας ἐπαναλαμβάνομεν καὶ εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ὁμοίαν περίστασιν, ὅτι δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ τίτλος «ἀγιώτατος», ὁ ὁποῖος λείπει ἐκ τοῦ μνημονευθέντος παραδείγματος, επίσης δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος», ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐν αὐτῷ, διότι ἀμφοτέροι οἱ τίτλοι οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦντο δι' ὅλους τοὺς ἐπισκόπους. Ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ πατριαρχικὸς τίτλος «δσιώτατος», ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐνταῦθα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Διόσκορον ἐπιστολῇ τοῦ Θεοδοωρήτου (Migne, τόμος 83, στήλη 1265, ἐπιστολὴ 83) ὁ Ἀντιοχείας Δόμνος ἀναφέρεται μὲ τούτους τίτλους «τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ἀγιωτάτῳ», οἱ ὁποῖοι ἀπεδίδοντο εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους, λείπει δὲ ὁ πατριαρχικὸς τίτλος «δσιώτατος», ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἰσχύει ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀντιθέτων μαρτυριῶν. Εἶναι ἀπλή παραδρομὴ. Συμεῶν ὁ Στυλίτης († 460) ἔγραψε πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας Βασίλειον· «Τῷ δσιωτάτῳ καὶ ἀγιωτάτῳ Βασιλείῳ ἀρχιεπισκόπῳ» (Εὐαγγρίου, Ἐκκλ. Ἱστορία, Π 10). Ἐν ταῖς πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Διόσκορον δύο ἐπιστολαῖς τοῦ Θεοδοωρήτου ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις «τὴν σὴν ἀγιωσύνην» καὶ «τῆς σῆς δσιότητος» Migne, τόμος 83, στήλη 1232, ἐπιστολὴ 60ῃ, στήλη 1265, ἐπιστολὴ 83η). Ἐφόσον ἐκ τοῦ λιβέλλου τοῦ Ἐμμέσης Παύλου, κειμένου ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου, γνωρίζομεν, ὅτι εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας ἀπεδίδοντο οἱ τίτλοι «ἀγιώτατος καὶ δσιώτατος», ἐκ τῶν παραθετισῶν φράσεων τοῦ Θεοδοωρήτου δυνάμεθα ὀρθῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Θεοδώρητος τοὺς τίτλους τούτους εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ. Ὅτι ὁ Ἀλεξανδρείας, ὡς οἱ ἄλλοι πατριάρχαι, ἠξιοῦτο τοῦ τίτλου «δσιώτατος», πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Ὑπολείπεται νὰ ἴδωμεν διὰ τὸν πάπαν Ρώμης. Ἐν τῇ πρὸς τὸν Ρώμης Λέοντα ἐπιστολῇ τοῦ Θεοδοωρήτου ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις «τῆς ὑμετέρας ἀγιωσύνης» καὶ «τὴν σὴν δσιότητα» (αὐτόθι, στήλη 1312, ἐπιστολὴ 113η). Ἐφόσον ὄχι μόνον ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ἀλε-

Ξανδρείας Κυρίλλου († 444), ἀλλ' ἤδη ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου πρὸς τὸν Ρώμης Ἰννοκέντιον τὸν Α' (403, ἴδε ἀνωτέρω, σελίδα 174) γνωρίζομεν, ὅτι εἰς τὸν πάπαν Ρώμης ἀπεδίδετο ὁ τίτλος «δοσιώτατος», ἐκ τῶν παρατεθεισῶν φράσεων τοῦ Θεοδώρητου δυνάμεθα ὀρθῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ Θεοδώρητος τοὺς τίτλους «ἀγιώτατος» καὶ «δοσιώτατος» εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ. Ἔχομεν δύο πιστοποιήσεις ἐξ αὐτῆς τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Θεοδώρητου· Ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Θεοδώρητου πρὸς τὸν πρεσβύτερον Ρενᾶτον ἀναφέρεται ἡ φράσις «τοῦ ἀγιωτάτου καὶ δοσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου δεσπότου μου Λέοντος» (αὐτόθι, στήλη 1324, ἐπιστολὴ 116η). Πρόκειται περὶ τοῦ Ρώμης Λέοντος. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Θεοδώρητου πρὸς τὸν ἀρχιδιάκονον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ἀναφέρεται ἐπίσης ἡ φράσις «τοῦ ἀγιωτάτου καὶ δοσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου (Ρώμης)» (αὐτόθι, στήλη 1328, ἐπιστολὴ 118η). Χάριν μείζονος σαφηνείας ἐπαναλαμβάνομεν καὶ εἰς τὴν τρίτην καὶ τελευταίαν ταύτην ὁμοίαν περίστασιν, ὅτι δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος», ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε μὲν ἐν τῷ σχετικῷ χωρίῳ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου (ἴδε ἀνωτέρω σελίδα 176), λείπει δὲ ἐκ τῶν πιστοποιήσεων, τῶν προερχομένων ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Θεοδώρητου, ἐπίσης δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ τίτλος «ἀγιώτατος», ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐν αὐταῖς, διότι ἀμφότεροι οἱ τίτλοι οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦντο δι' ὅλους τοὺς ἐπισκόπους. Ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ὁ πατριαρχικὸς τίτλος «δοσιώτατος», ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐνταῦθα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν τῇ πρὸς τὸν Ρώμης Λέοντα μνημονευθείσῃ ἐπιστολῇ τοῦ Θεοδώρητου (αὐτόθι, στήλη 1312, ἐπιστολὴ 113η) ὁ Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανὸς ἀναφέρεται μὲ τὸς τίτλους «τοῦ ἀγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐπισκόπου τοῦ κυρίου Φλαβιανοῦ», οἱ ὁποῖοι ἀπεδίδοντο εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους, λείπει δὲ ὁ πατριαρχικὸς τίτλος «δοσιώτατος», ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν ἰσχύει ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀντιθέτων μαρτυριῶν. Εἶναι ἀπλῆ παραδρομὴ. Πάντως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὅπως ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου, οὕτω καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Θεοδώρητου συνήθεις εἶναι οἱ τρεῖς συνδυασμοὶ τίτλων· «ἀγιώτατος καὶ θεοφιλέστατος», «δοσιώτατος καὶ θεοφιλέστατος», «ἀγιώτατος καὶ δοσιώτατος», καὶ ὅτι ἀμφότεραι αἱ συλλογαὶ αὗται συνετέλεσαν εἰς τὴν καθιέρωσιν τῶν τίτλων τούτων. Ἐν οἴφδηποτε τῶν τριῶν μνημονευθέντων συνδυασμῶν ἐνυπάρχει ὁ τίτλος «δοσιώτατος», πρόκειται περὶ πατριαρχικοῦ τίτλου. Κυρίως περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου «δοσιώτατος» ἐνδιαφερόμεθα.

Ἀρχαὶ ἐπεκτάσεις τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου «δοσιώτατος» καὶ εἰς ἄλλους ἐπισκόπους. Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου (412—444) ἐκτὸς τῶν πατριαρχῶν μόνον ὁ Βεροίας τῆς Συρίας Ἀκάμιος ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἑμέσης Παύλου ὡς «ἀγιώτατος καὶ δοσιώτατος» (Migne, τόμος 77, στήλη 165, ἐπιστολὴ 36η), ἀλλ' ἐν τῇ συλ-

λογῆ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Θεοδώρητου (423—458) ἀναφέρονται καὶ δύο ἄλλοι. Οὕτω ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἑδέεσης Ἱβαν ἐπιστολῇ αὐτοῦ λέγεται «τοῦ δσιωτάτου ἐπισκόπου τοῦ κυρίου Εὐσεβίου, ὃς τὸ Γαλατῶν ἔθνος ἰθύνει σοφῶς» (Migne, τόμος 83, στήλη 1228, ἐπιστολὴ 52α). Τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν πεμφθέντων ἀνατολικῶν ἢ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ροῦφον ἐπιγράφεται· «Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ δσιωτάτῳ Ροῦφῳ» (αὐτόθι, στήλ 1476, ἐπιστολὴ 170η). Δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ τίτλος «δσιωτάτος», παρουσιαζόμενος κατ' ἀρχὰς διὰ τὸν Ρώμη καὶ τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, ἐπεξετάθη καὶ εἰς τινες ἄλλους ἐπισκόπους ἐν στιγμῇ ἐνθουσιαστικῆς ὑπερψώσεως τῶν προσώπων, περὶ τῶν ὁποίων ἔγραφον. Ὅπως ὁ Ἑμέσης Παῦλος διὰ τῆς φράσεως «πατέρα ἡμῶν» ἔδειξε τὰ ἐξαιρετικὰ συναισθήματα αὐτοῦ πρὸς τὸν Βεροίας Ἀκάκιον, οὕτως ὁ Θεοδώρητος διὰ τῆς φράσεως, «ὃς τὸ Γαλατῶν ἔθνος ἰθύνει σοφῶς», ἔδειξεν ἐπίσης τὰ ἐξαιρετικὰ συναισθήματα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Εὐσεβίον. Ὅτι οἱ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀξιωθέντες τοῦ τίτλου «δσιωτάτος» δὲν ἦσαν πολλοί, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, ὅτι ἐνῶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πολλάκις ἀπαντῶσιν οἱ τίτλοι εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν, «ἀγιώτατοι ἐπίσκοποι» καὶ «θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι», ὁ τίτλος «δσιωτάτος» δὲν ἀπαντᾷ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν («δσιωτάτοι ἐπίσκοποι»)¹, ἐνῶ θὰ ἀπαντήσωμεν αὐτὸν πλειστάκις κατὰ τὴν ἐπομένην ἐποχὴν. Ἡ χρῆσις τοῦ τίτλου «δσιωτάτος» διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως παρέμενε μόνον μέχρι τέλους τῆς ἐποχῆς, ὅπου εὐρισκόμεθα, ἦτοι μέχρι τέλους τῆς 5ης ἑκατονταετηρίδος. Οἱ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπίσκοποι ἔγραφαν πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀκάκιον (471—489): «Ἀκακίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ δσιωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς κατὰ τὴν βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν νέαν Ρώμην ἀγιωτάτης ἐκκλησίας» (Εὐαγγρίου, Ἐκκλ. Ἱστορία III. 9). Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου μανθάνομεν, ὅτι ἡ ἐκκλησία δὲν ὠνομάζετο πλέον, ὡς προηγουμένως, «ἀγία» ἢ «μακαρία», ἀλλ' ὠνομάζετο «ἀγιωτάτη». Ὑπῆρχεν ἀλληλεπίδρασις τις τῶν τίτλων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν τίτλων τῶν ἐπισκόπων. Τὸ Ἐνωτικὸν τοῦ Ζήνωνος (482), ὅχι βεβαίως ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἀλλ' ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφέρει τὰς φράσεις «ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις» καὶ «τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις» (αὐτόθι, III. 14). Ὅπως ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε τὸ κοσμητικὸν ἐπίθετον τοῦ αὐτοκράτορος «θεοφιλέστατος» ἤρχισε χρησιμοποιούμενον καὶ δι' ἐπισκόπους, οὕτω καὶ μέχρι τέλους τῆς 5ης ἑκατονταετηρίδος ὁ τίτλος οὗτος ἀπεδίδοτο εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τοῦ κράτους (ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ πατριάρχας). Τὸ δογματικὸν διάταγμα τοῦ Ζήνωνος δὲν

1. Δὲν πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν μεταγενέστεραι περιλήψεις ἀρχαιοτέρων ἐγγράφων Migne, τόμος 119, στήλη 728 καὶ ὅπου ἄλλοῦ τὸ αὐτὸ τυχὸν συμβαίνει).

ἦτο δυνατόν νὰ ἀπευθύνεται εἰς μόνους τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους, ἀλλ' εἰς ὄλους τοὺς διοικητικούς ἐπισκοπικούς βαθμούς. Ἐπεκράτει, δηλονότι, παρ' αὐτοῖς καὶ ὑπερίσχυεν ἡ ἰδιότης τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦλάχιστον οἱ περισσότεροι τίτλοι ἦσαν κοινοὶ εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ πατριάρχας. Μόνος ὁ τίτλος «ὀσιώτατος» ἐβάδισεν ἀντίθετον ὁδόν. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος παρουσιάσθη ὡς πατριαρχικός, κατὰ δὲ τὴν 5ην ἑκατονταετηρίδα ἔχομεν μόνον τρία παραδείγματα, κατὰ τὰ ὁποῖα ἀπεδόθη καὶ εἰς μὴ πατριάρχας. Ἐν τυχὸν ὑπῆρχον καὶ ἄλλα, πάντως ἦσαν ἐλάχιστα. Βραδύτερον μετεδόθη εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκόπους.

B'

Η ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΕΠΟΧΗ

(Ἐκτη ἑκατονταετηρίς)

Ἐν τῇ προηγουμένη ἐποχῇ διεμορφώθησαν ἐπισκοπικοὶ τίτλοι, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦσαν κοινοὶ καὶ εἰς τοὺς τρεῖς διοικητικούς βαθμούς (ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ πατριάρχας). Κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν ἤρχισαν οἱ ἐπισκοπικοὶ τίτλοι νὰ χωρίζονται εἰς ὁμάδας, ἐκάστη τῶν ὁποίων βαθμηδὸν προετιμᾶτο καὶ ἐμονιμοποιεῖτο δι' ὠρισμένον ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐπισκοπικῶν βαθμῶν. Ἐπῆλθε μετακίνησις τῶν τίτλων. Νέοι τίτλοι παρουσιάσθησαν, συνήθως ὑπὸ τὴν ἐπομένην διπλῆν ἔννοιαν, ἦτοι παλαιοὶ τίτλοι ἔλαβον νέον περιεχόμενον, ἢ προσέλαβον νέαν μορφήν. Σπανίως παρουσιάσθη νέος ὀλοτελῶς τίτλος καὶ τοῦτο βραδύτερον, μετὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν. Εἰς τὴν ὑπερίσχυσιν καὶ ἐπικράτησιν τῆς νέας ταύτης τάσεως ἠμπόδιζεν ἡ τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος τάσις, ἡ γενικεύουσα τοὺς τίτλους εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἐμμένουσα εἰς τοὺς προηγουμένως καθιερωθέντας τίτλους. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων τάσεων διεξήχθη πάλη, ἡ ὁποία εἶναι καταφανὴς ἐν ταῖς Νεαραῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Καθιέρωσις τοῦ τίτλου «ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος» διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάλη τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου καθεστῶτος. Πάλη παρατεταμένη, πολύπλοκος, ἐντατικὴ καὶ μετὰ ἐναλασσομένων ἐπιτυχιῶν. Ἡ μεγάλη ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἶναι ἐποχὴ διακρίσεως τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῇ νέος τίτλος, ἀνάλογος τῆς ἐπιθυμίας τῆς διακρίσεως, ἡ νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀχρησιμοποίητος τίτλος. Τοῦτο συνέβη κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ τίτλου «μακαριώτατος», μὴ ὄντος ἐν χρῆσει ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ περὶ τὸ 357 ἐπίσκοπος Λισαβῶνος Ποτάμιος, γράφων τὸν Μ. Ἀθανάσιον, ἀρχιεπίσκοπον Ἀλεξανδρείας, ἀπεκάλεσεν αὐτὸν «μακαριώτατον» (Migne, λατινικὴ σειρὰ, τόμος 8, στήλη 1416) καὶ ὅτι ὁ Ἰερώνυμος εἰς τέσσαρας ἐπιστολάς πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον († 412) ἀπέδωκεν εἰς

αὐτὸν τὸν τίτλον «μακαριώτατος» («beatissimo papa», Ἐκδοσις Βιέννης, ἐπιστολὴ 63, 86, 88, 99). Ἄλλ' ἢ ἀλληλογραφία τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου († 444), ἀνεπιού καὶ ὁμοτρόπου τοῦ Θεοφίλου, τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω ἐξητάσαμεν, δὲν δικαιολογεῖ τὴν χρῆσιν τοῦ τίτλου τούτου. Ὁ Ποτάμιος καὶ ὁ Ἱερώνυμος τὸν τίτλον τοῦ πάπα Ρώμης ἐσφαλμένως μετέφερον εἰς τὸν πάπαν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐν πέμπτῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Θεόφιλον ὁ Ἱερώνυμος ἀπέφυγε τὸν τίτλον «μακαριώτατος» (ἐπιστολὴ 114). Ὁ Ἱερώνυμος μεταφράζων λατινιστὶ τὴν ἐπιστολὴν ἱεροσολυμιτικῆς συνόδου καὶ ἐπιστολὴν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Λύδδης Διονυσίου, ἀμφοτέρας ἀπευθυνομένας πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον (ἐπιστολαὶ 93 καὶ 94), εἶχεν ἐπίσης μεταχειρισθῆ τὸν τίτλον *beatissimus*, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν λεχθέντων ἐξάγεται, ὅτι διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἀπέδωκεν ἄλλον τινὰ τίτλον μᾶλλον ἢ τὸν τίτλον «μακαριώτατος». Ὁ τίτλος «μακαριώτατος» ἦτο ἀχρησιμοποίητος ἀκόμη ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐκτὸς δημιουργίας νέου τίτλου καὶ τῆς χρησιμοποίησεως ἀχρησιμοποίητου τίτλου, ὑπῆρχε καὶ τρίτον ἐνδεχόμενον, ἦτοι χρησιμοποίησις καὶ ἀνύψωσις τίτλου, ὄντος ἤδη ἐν χρῆσει. Τοῦτο συνέβη διὰ τῆς χρήσεως τοῦ τίτλου «ἀγιώτατος». Ὁ συνδυασμὸς αὐτοῦ μὲ τὸν τίτλον «μακαριώτατος» συνετέλεσε εἰς τὴν ἀνύψωσιν αὐτοῦ. Ἄλλ' εἰς τὸ ἔργον τῆς διακρίσεως καὶ ἐξυψώσεως ἀντέδρα τὸ παρελθὸν μὲ τοὺς γενικοὺς ἐπισκοπικοὺς τίτλους αὐτοῦ. Ἡ εὐκολία τῆς ὑπάρξεως κοινῶν τίτλων δι' ὅλους τοὺς διοικητικοὺς ἐπισκοπικοὺς βαθμοὺς καὶ ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως κοινῶν τίτλων διὰ τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων ἐπανέφερον ἐκ τῆς προηγουμένης ἐποχῆς τοὺς γενικοὺς ἐπισκοπικοὺς τίτλους. Ἀνακύπτουσι κυρίως δύο τίτλοι τοῦ παρελθόντος. Ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος», γενικὸς δι' ὅλους τοὺς διοικητικοὺς ἐπισκοπικοὺς βαθμοὺς (ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ πατριάρχας), καὶ ὁ τίτλος «δσιώτατος», γενικὸς δι' ὅλους τοὺς πατριάρχας. Ἡ παλαιὰ χρῆσις τοῦ τίτλου «θεοφιλέστατος» δι' ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἐπισκόπους ἀκόμη καὶ διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως (Νεαραὶ 67, 69, 6, 7, 56) ἐπάλαιε πρὸς τὴν νέαν χρῆσιν τοῦ τίτλου «θεοφιλέστατος», περιορισθέντος εἰς μόνους τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους (Νεαραὶ 5, 6, 7, 67, 79). Ἡ παλαιὰ χρῆσις τοῦ τίτλου «δσιώτατος» δι' ὅλους τοὺς πατριάρχας (Νεαραὶ 5, 6, 7, 3, 59) ἐπάλαιε πρὸς τὴν νέαν χρῆσιν τοῦ τίτλου «δσιώτατος», ἐπεκταθέντος καὶ εἰς τοὺς μητροπολίτας καὶ ἔπειτα περιορισθέντος εἰς μόνους τοὺς μητροπολίτας (Νεαραὶ 5 καὶ 42). Ἡ χρῆσις τοῦ τίτλου «ἀγιώτατος» δι' ὅλους τοὺς πατριάρχας ἢ διὰ μόνον τοὺς τρεῖς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς (Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων) εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκληφθῆ καὶ ὡς παλαιὸν καὶ ὡς νέον στοιχεῖον, καθόσον ἐκλάβη τις αὐτὴν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παλαιᾶς γενικῆς δι' ὅλους τοὺς διοικητικοὺς ἐπισκοπικοὺς βαθμοὺς χρήσεως τοῦ τίτλου τούτου, ἢ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς γενομένης ἐξυψώσεως αὐτοῦ εἰς πατριαρχικὸν τίτλον τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἰου-

στινιανείου ἐποχῆς. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἡ πάλῃ φθά-
νει εἰς τραγικότητα, καθισταμένη πάλῃ πρὸς ἑαυτὸν. Μέχρι τοῦδε ἐξεθέσα-
μεν τὴν πάλῃν τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου καθεστῶτος συνοπτικῶς, ἀλλὰ ταύ-
την ἐκτενέστερον θὰ δεῖξῃ ἡ ἐπὶ μέρους διαφώτισις τῶν σχετικῶν Νεαρῶν
τοῦ Ἰουστινιανοῦ, μέλλουσα νὰ λύσῃ τὰς τυχόν ἀπορίας τῶν ἐνδιαφερομέ-
νων, φυσικά, διὰ τὸ ζήτημα καὶ νὰ καταστῇ ὁδηγὸς εἰς τὴν κατανόησιν τῶν
Νεαρῶν τούτων ὑπὸ τὴν ἔποψιν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐξετάζομεν αὐτὰς ἐνταῦθα.

Οἱ δύο τίτλοι τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τῆς
3ης Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, προερχομένης ἐκ τοῦ ἔτους 535, μαρθάνο-
μεν, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἀποκτήσῃ τοὺς τίτλους «ἀγιώτατος»
καὶ «μακαριώτατος», ἀλλ' ἐν τῇ Νεαρᾷ ταύτῃ δὲν εἶναι ἀκόμη ἠνωμένοι
(«ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος»). Διὰ τοῦτο τὰ χωρία εἶναι δύο. Τὸ πρῶ-
τον χωρίον. «Ἄδειά τε ἔστω τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ
τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως» (κεφάλαιον II. ἔκδοσις Scholl καὶ Kroll,
1912, σελίς 22, στίχος 16 καὶ 39). Τὸν τίτλον «μακαριώτατος» κατὰ τὴν
τετάρτην καὶ πέμπτην ἑκατονταετηρίδα ἀπληντήσαμεν ἀποδιδόμενον εἰς τὸν
πάπαν Ρώμης (ἴδε ἀνωτέρω σελίδα καὶ 171 καὶ 174), τώρα ἀποδίδεται καὶ
εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ τίτλος «μακαριώτατος» δὲν συνεδυσάσθῃ μὲ
τὸν τίτλον «ἁγιώτατος», διότι ἤθελε νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτόν, δὲν συνεδυσ-
σθῃ μὲ τὸν τίτλον «θεοφιλέστατος», διότι οὗτος ἔμελλε νὰ παραμερισθῇ
ἐκ τῶν πατριαρχῶν. Συνεδυσάσθῃ μόνον μὲ τὸν τίτλον «ἀγιώτατος». Αὐτὸν
ἀνέστυρεν ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἐπισκοπικῶν τίτλων, αὐτὸν ἤρχισε νὰ περιο-
ρίξῃ καὶ νὰ ἔξυψῇ, τείνων νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πατριαρχικόν. Τοῦτο μαρ-
τυρεῖ τὸ δεύτερον χωρίον. «Ὁ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας προεστὼς
κατὰ καιρὸν ἀγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος» (αὐτόθι σελίς 22, στίχος 33). Τοὺς
νέους τούτους τίτλους («ἀγιώτατος» καὶ «μακαριώτατος») παρουσίασεν ἡ
Ἰουστινιανείος ἐποχὴ διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, αὐτοὶ ἀπε-
τέλεσαν κυρίως τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἄλλ' ὁ διπλοῦς οὗ-
τος τίτλος δὲν ἐσχηματίσθῃ ἄνευ προπαρασκευῆς. Ὁ Ἰερώνυμος πέντε ἐπι-
στολάς πρὸς τὸν Αὐγουστίνον († 430) ἐπέγραψε «vere sancto ac beatis-
simo» (ἔκδοσις Βιέννης, ἐπιστολαὶ 102. 103. 105. 112. 115). Ἐπιστολὴ τοῦ
ἐπισκόπου Πασχασίνου πρὸς τὸν Ρώμης Λέοντα (440—461) ἐπεγράφετο
«vere sancto atque beatissimo» (Migne, λατινικὴ σειρὰ, τόμος 54, στήλῃ
606). Ἐπιστολαὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανοῦ (446—
449) καὶ Ἀνατολίου (449—458) καὶ ἐπιστολὴ τῆς Δ' Οἰκουμένης Συνό-
δου (451) πρὸς τὸν Ρώμης Λέοντα ἔφερον τὴν ἐπιγραφὴν «τῷ ἀγιωτάτῳ
καὶ μακαριωτάτῳ» (αὐτόθι, στήλῃ 744. 950. 976. 1052). Ἐν τῇ ἐπικεφα-
λίδι τῆς 5ης Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐκ τοῦ ἔτους 535, κεῖται· «Ἐπιφα-
νίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ» (ἔκδοσις Scholl καὶ
Kroll, σελίς 28, στίχος 11). Ἐνταῦθα ἔχομεν ἠνωμένους τοὺς νέους ἐπισή-

μούς τίτλους τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἦνωμένοι ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὰς ἐπομένας Νεαρᾶς 7 (ἐκ τοῦ ἔτους 535), 42 (ἐκ τοῦ ἔτους 536), 67 (ἐκ τοῦ ἔτους 538). Ἄλλ' ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι τῆς 6ης Νεαρᾶς, ἐκ τοῦ ἔτους 535, κεῖται· «Ἐπιφανίῳ τῷ ἁγιοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ» (αὐτόθι, σελίς 35, στίχος 24), παραλειπομένου ὀλοτελῶς τοῦ τίτλου «μακαριωτάτου». Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς Νεαρᾶς 55—59, ὄλων ἐκ τοῦ ἔτους 537, καὶ εἰς τὴν Νεαρὰν 79, ἐκ τοῦ ἔτους 539. Ὁ τίτλος «ἁγιοτάτος» ἀκριβῶς εἶναι ὁ πλήρης μέλλοντος τίτλος τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Μόνος ὁ τίτλος οὗτος θὰ διατηρηθῇ διὰ τὸν πατριάρχην τοῦτον μέχρι τέλους τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς.

Πᾶλη διὰ τὸν τίτλον «δοσιώτατος». Χωρίον τῆς 3ης Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐκ τοῦ ἔτους 535, δεικνύει ἀναβίωσιν καὶ ἀντίδρασιν τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου τῆς προηγουμένης ἐποχῆς «δοσιώτατος». «Ἄδειαν δίδομεν καὶ τοῖς μετὰ τὸν τοιοῦτο πράξαντα (Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιφάνιον) δοσιωτάτοις πατριαρχαῖς (Κωνσταντινουπόλεως)» (αὐτόθι, σελίς 22, στίχος 40). Τὸν τίτλον «δοσιώτατος» γνωρίζομεν ἐκ τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου τῆς πραγματείας ταύτης ὡς ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Ρώμης καὶ τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, παρουσιασθεῖς δὲ καὶ ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ τῆς Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲν ἔφθασε μὲν μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν κατέχοντα τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιφάνιον, ἀπεδόθη ὅμως εἰς τοὺς μέλλοντας διαδόχους αὐτοῦ. Περὶ αὐτῶν ἀκριβῶς ὁμιλεῖ τὸ παρατεθὲν χωρίον.—Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τῆς 5ης Νεαρᾶς, ἐκ τοῦ ἔτους 535, συνεχίζεται τὸ ζήτημα. «Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα οἱ τε δοσιώτατοι πατριαρχαὶ τοῖς ὑφ' ἑαυτοὺς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις φανερὰ ποιήτωσαν, οἱ δὲ τοῖς ὑφ' ἑαυτοὺς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις δηλοῦτωσαν. . . Ὡστε ἀκολουθοῦσαν τούτοις προσήκει τὴν σὴν ἁγιοσύνην ἅπασιν τὴν ὑπ' αὐτὴν δοσιωτάτοις μητροπολίταις φανερὰ ταῦτα καταστήσαι» (αὐτόθι, σελίς 34, στίχος 36—σελίς 35, στίχος 15). Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ παρατηροῦμεν τρία τινά. Πρῶτον. Ὁ παλαιὸς πατριαρχικὸς τίτλος «δοσιώτατος», ἀνακλύπων ἐκ τοῦ παρελθόντος, ἀπεδόθη εἰς ὄλους τοὺς πατριάρχας ὡς σύνολον, ἐνῶ εἰς τούτων, ὁ Κωνσταντινουπόλεως, εἶχε νεωστὶ ἀποκτήσῃ τὴν ξυνωρίδα τῶν τίτλων «ἁγιοτάτος καὶ μακαριώτατος». Ἐφόσον ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος» ἦτο γενικὸς δι' ὄλους τοὺς ἐπισκόπους, ὁ δὲ τίτλος «ἁγιοτάτος» ἦτο μὲν προηγουμένως ἐπίσης γενικὸς δι' ὄλους τοὺς ἐπισκόπους, τώρα δὲ συνδεδεῖς μὲ τὸν τίτλον «μακαριώτατος» ἔτεινε νὰ καταστῇ τίτλος τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, δὲν ὑπῆρχε διὰ τὸ σύνολον τῶν πατριαρχῶν ἄλλος τίτλος, εἰμὴ ὁ παλαιὸς κατ' ἔξοχὴν πατριαρχικὸς τίτλος «δοσιώτατος». Δεύτερον. Ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος», ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν προηγουμένην ἐποχὴν ἀπεδίδετο εἰς τοὺς τρεῖς διοικητικὸς ἐπισκοπικὸς βαθμοὺς (ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ πατριάρχας), ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ

ἀπεδόθη εἰς μόνους τοὺς μητροπολίτας καὶ τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους. Τρίτον. Ἐν τέλει τοῦ παρατεθέντος χωρίου ὁ τίτλος «δοσιώτατος», ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἦτο πατριαρχικός, ἀπεδόθη ἀναιξαιρέτως εἰς ὅλους τοὺς μητροπολίτας. Τὸ πρῶτον δεικνύει πάλιν τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου καθεστῶτος, τὸ δεύτερον δεικνύει τάσιν περιορισμοῦ καὶ ὑποβίβασεως τοῦ τίτλου «θεοφιλέστατος», τὸ δὲ τρίτον δεικνύει ἐπέκτασιν καὶ ὑποβίβασμόν τοῦ τίτλου «δοσιώτατος», ἕξ ἐπιδράσεως τῶν νέων συνθηκῶν. Ὁ περιορισμὸς (ἧ ἢ ἐπέκτασις) καὶ ἡ ὑποβίβασις τῶν τίτλων «θεοφιλέστατος» καὶ «δοσιώτατος» θὰ συμπληρωθῆ βραδύτερον μετὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν. Ὁ μὲν τίτλος «θεοφιλέστατος» θὰ περιορισθῆ εἰς μόνον τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους, ὁ δὲ τίτλος «δοσιώτατος» θὰ παραμερισθῆ ὀλοτελῶς ἐκ τῶν ἐπισκόπων οἰουδήποτε διοικητικοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ καὶ θὰ καταντήσῃ εἰς τοὺς μοναχοὺς.

Ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς 6ης Νεαρᾶς, ἐκ τοῦ ἔτους 535, ἀνακύπτει τὸ παρελθὸν ἐν συνδυασμῷ μετὰ νέου στοιχείου. «Τῶν δοσιωτάτων πατριαρχῶν ἐκάστης διοικήσεως ἀναγκαζόντων τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ταῖς αὐτῶν ἐγκαρτερεῖν Ἐκκλησίαις» (κεφ. II αὐτόθι, σελίς 40 στίχος 10 καὶ σελίς 41, στίχος 13. σχετικὰ χωρία εἶναι τὰ ἐπόμενα, κεφ. III σελίς 41, στίχος 22. κεφ. IV σελίς 42, στίχος 29. κεφ. VIII σελίς 46, στίχος 20 σελίς 47, στίχος 29). Οἱ κατέχοντες, δηλονότι, τοὺς πατριαρχικοὺς θρόνους ὅλοι ὁμοῦ (ὡς ἐν τῷ χωρίῳ τῆς 5ης Νεαρᾶς) ὀνομάσθησαν «δοσιώτατοι», ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως μόνον ἐφόσον νοηθῆ ἐν τῷ συνόλω τούτῳ μετέχει σιωπηλῶς καὶ κατ' ἀνάγκην τοῦ τίτλου τούτου, ἐνῶ καθ' ἑαυτὸν φέρει πλεόν τοὺς τίτλους «ἀγιοτάτος καὶ μακαριώτατος». Τὸ νέον στοιχεῖον εἶναι τὸ ἐξῆς. Ὅτι, δηλαδή, ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ καὶ τοῖς σημειωθεῖσι σχετικοῖς χωρίοις οἱ ὀνομαζόμενοι «θεοφιλέστατοι», ἀφενός, δὲν εἶναι πλεόν, ὡς προηγουμένως, ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι οἰουδήποτε διοικητικοῦ βαθμοῦ (ἐπίσκοποι, μητροπολίται, πατριάρχαι), ἀφετέρου, δὲν εἶναι ἀκόμη, ὡς συμβαίνει σήμερον, μόνον οἱ ἀπλοὶ ἐπίσκοποι, ἀλλ' εἶναι (ὡς ἐν τῷ χωρίῳ τῆς 5ης Νεαρᾶς) οἱ μητροπολίται ἅμα καὶ οἱ ἐπίσκοποι. Εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τῆς ὑποχωρήσεως καὶ καταπτώσεως. Τοῦτο φαίνεται σαφέστερον ἐκ τῶν ἐπομένων, τὰ ὁποῖα ἐπεξηγοῦσι τὴν ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ φράσιν «θεοφιλέστατοι». Τίνες εἶναι οὗτοι; Ἡ ἀπάντησις. «Εἰ μὲν εἴη μητροπολίτης... εἰ δὲ οὐ μητροπολίτης, ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων» (κεφ. II αὐτόθι, σελίς 40, στίχος 20 καὶ 27).—Ὅπως ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς 6ης Νεαρᾶς, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τῆς 7ης Νεαρᾶς οἱ κατέχοντες τοὺς πατριαρχικοὺς θρόνους ὀνομάσθησαν «δοσιώτατοι», οἱ δὲ μητροπολίται ὀνομάσθησαν «θεοφιλέστατοι». Τὸ σχετικὸν χωρίον εἶναι τὸ ἐπόμενον. «Φυλαττόμενος (ὁ νόμος οὗτος) παρὰ τε τῶν δοσιωτάτων πατριαρχῶν διοικήσεως ἐκάστης παρὰ τε τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν παρὰ τε τῶν ἄλλων ἐπισκόπων» (αὐτόθι, σελίς 62, στίχος 32, πρβλ. καὶ σελίδα 63, στίχον 35). Τὸ χωρίον τοῦτο

κατὰ τὸ πρῶτον ἤμισυ εἶναι ὀπισθοδρομικὸν καὶ ἀρχαῖζει (χρησις τοῦ κατ' ἐξοχὴν πατριαρχικοῦ τίτλου τῆς προηγουμένης ἐποχῆς «δοσιώτατος»), κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἤμισυ νεωτερίζει, διότι ἐν αὐτῷ ἀπαντῶμεν τὸν περιορισμὸν καὶ ὑποβιβασμὸν τοῦ τίτλου «θεοφιλέστατος» εἰς τοὺς μητροπολίτας, ἐπομένως, καὶ εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους.

Πάλη διὰ τὸν τίτλον «ἀγιώτατος». Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τῆς 6ης Νεαρᾶς ἐκ τοῦ ἔτους 535, λέγονται τὰ ἐπόμενα. «Οἱ τε ἀγιώτατοι πατριάρχαι διοικήσεως ἐκάστης, οἱ τε θεοφιλέστατοι μητροπολίται» (αὐτόθι, σελὶς 46, στίχος 40). Ὁ τίτλος «ἀγιώτατος» ἐν τῇ προηγουμένη μὲν ἐποχῇ ἦτο κοινὸς εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκόπους (ἐπισκόπους, μητροπολίτας, πατριάρχας), ἀλλὰ κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν ἤρχισε νὰ περιορίζεται καὶ ἐξυψοῦται, τείνων νὰ γίνῃ πατριαρχικός, ἵνα ἀντικαταστήσῃ τὸν προηγούμενον πατριαρχικὸν τίτλον «δοσιώτατος». Ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος» ἐν τῇ προηγουμένη ἐποχῇ ἦτο ἐπίσης κοινὸς εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκόπους, ἀλλὰ κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν ἤρχισε νὰ περιορίζεται καὶ νὰ ὑποβιβάζεται εἰς τοὺς ὑπὸ τοὺς πατριάρχας διοικητικὸς ἐπισκοπικοὺς βαθμοὺς, ἵνα καταστήσῃ εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους, ὅπου εὐρίσκεται σήμερον. Ἡ ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ χρησις τοῦ τίτλου «ἀγιώτατος» εἶναι, ἄρα γε, ἡ παλαιὰ γενικὴ χρησις, ἡ νέα, ἡ περιορισμένη καὶ ἐξυψωμένη καὶ τείνουσα νὰ γίνῃ πατριαρχική; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ δοθῇ ἀπάντησις, διότι ἐνδέχεται κατὰ τὴν πάλιν ἐκάστοτε νὰ ὑπερίσχυεν ἕκαστερον, ἐνδέχεται μάλιστα κατ' αὐτὴν ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως νὰ ἀλληλοβηθεύοντο ἀμφοτέρω. Ἡ ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ χρησις τοῦ τίτλου «θεοφιλέστατος» ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ νέα. Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τῆς 67ης Νεαρᾶς, ἐκ τοῦ ἔτους 538, λέγονται: «Τοῦτον δὲ ἡμῶν τὸν νόμον πρὸς τε τὸν θρόνον τῆς σῆς μακαριότητος, πρὸς τε τοὺς λοιποὺς ἀγιωτάτους πατριάρχας» (αὐτόθι, σελὶς 346, στίχος 37). Ὁ μὲν τίτλος «μακαριώτατος», τὸν ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει ἐνταῦθα τὸ ἀφηρημένον οὐσιαστικὸν «μακαριότης», παρέμεινεν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ τίτλος «ἀγιώτατος» ἀπεδόθη εἰς τοὺς ἄλλους πατριάρχας. Ὁ χωρισμὸς καὶ ἡ μετάθεσις αὕτη ἔγινε χάριν ἀπλοποιήσεως καὶ πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν περιστάσεων. Ἐν τῇ 42ᾳ Νεαρᾷ, ἐκ τοῦ ἔτους 536, πρόκειται περὶ τῆς καταδίκης τοῦ πρώην πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου ὑπὸ συνόδου τῆς πόλεως ἐκείνης, τῆς ὁποίας συνόδου τὰ μέλη ἀναφέρονται μὲ διάφορα ὀνόματα καὶ διάφορα ἐπίθετα. Οὕτω, ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ ἀποκαλοῦνται «ἀγιώτατοι ἀρχιερεῖς» (αὐτόθι, σελὶς 266, στίχος 37), ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ ἀποκαλοῦνται «σεβασμιώτατοι ἐπίσκοποι» καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν «ἀγιώτατοι ἐπίσκοποι» (αὐτόθι, σελὶς 267, στίχος 13 καὶ 28), ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ ἀποκαλοῦνται «δοσιώτατοι μητροπολίται» (αὐτόθι, σελὶς 268, στίχος 36), ὡς εἶδομεν καὶ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τῆς 5ης Νεαρᾶς. Ἐνεκα τῶν νέων τίτλων τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως («ἀγιώτατος καὶ μακαριώτα-

τος»), ὁ κατὰ τὴν προηγουμένην ἐποχὴν πατριαρχικὸς τίτλος «δσιώτατος» ἀρχίζει νὰ ἐπεκτείνεται καὶ νὰ ὑποβιβάζεται, ἀποδιδόμενος καὶ εἰς ὄλους τοὺς μητροπολίτας, ὁ δὲ τίτλος «ἀγιώτατος», χρησιμοποιοῦμενος μὲν κατὰ τὴν προηγουμένην ἐποχὴν δι' ὄλους τοὺς ἐπισκόπους (ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ πατριάρχας), περιορισθεὶς δὲ καὶ ἐξυψωθεὶς κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν καὶ τείνων νὰ γίνῃ πατριαρχικὸς τίτλος καὶ ἀντικαταστήσῃ τὸν τίτλον «δσιώτατος», διετῆρει ἀκόμη ἕν τιμι μέρῳ τὴν ἀρχαϊκὴν γενικὴν χρῆσιν αὐτοῦ, ἀποδιδόμενος ἔν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῆς 42ας Νεαρᾶς εἰς μητροπολίτας. Βραδύτερον, μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, διὰ τοὺς μητροπολίτας θὰ ἐμφανισθῇ καὶ θὰ ἐπικρατήσῃ ὁ τίτλος «ιερώτατος».

Πάλῃ διὰ τὸν τίτλον «θεοφιλέστατος». Κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος» ἐμφανίζεται ἐνίστε μὲ τὴν παλαιὰν χρῆσιν, καὶ μάλιστα ἔν ὄλλῃ αὐτῆς τῇ ἰσχυρί, ἀποδιδόμενος εἰς ὄλους τοὺς διοικητικοὺς ἐπισκοπικοὺς βαθμοὺς. Ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῆς 6ης Νεαρᾶς λέγεται: «Καὶ ἐνταῦθα (ἐν Κωνσταντινουπόλει) αὐτοὺς παραγενομένους (τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους) μὴ θαρρεῖν δι' ἑαυτῶν τὴν πρώτην (= ἀμέσως) μηνύειν εἰς τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ πρότερον ἢ πρὸς τὸν θεοφιλέστατον πατριάρχην παραγενέσθαι, ἢ πρὸς τοὺς ἐκάστης (διοικήσεως, πατριαρχείου), ἕξ ἧς εἰσὶν, ἀποκρισαρίους» (αὐτόθι, σελὶς 41, στίχος 35). Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ αὐτὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἀνομάσθη «θεοφιλέστατος», ἐνῶ εἶχεν ἤδη ἀποκτήσῃ τὴν ξυνωρίδα τῶν νέων τίτλων «ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος». Ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς 7ης Νεαρᾶς ἐπαναλαμβάνεται ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ὡς «θεοφιλεστάτου». «Βούλεται γὰρ ἐκείνη (ἡ νομοθεσία) μῆτε τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως κτλ.» (αὐτόθι, σελὶς 49, στίχος 23). Εἰς αὐτὸν ἐπίσης ἀναφέρεται καὶ τὸ κατωτέρω ἔν τῷ προοιμίῳ λεγόμενον, «εἴτε τὸν κατὰ καιρὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον» (αὐτόθι, σελὶς 50, στίχος 6). Ἄλλὰ παρουσιάζεται φαινόμενόν τι, χρῆζον ἰδιαίτερας διαφωτίσεως. Ἐν ὅλοις τοῖς κεφαλαίοις τῆς 67ης καὶ τῆς 79ης Νεαρᾶς, ἐκ τῶν ἐτῶν 538 καὶ 539, ἀπαντᾷ ἡ φράσις, «ὁ τῆς πόλεως θεοφιλῆς (ἢ θεοφιλέστατος) ἐπίσκοπος» (ἐνίστε ἀνευ τῶν λέξεων «τῆς πόλεως»). Τίνες εἶναι οἱ ἐπίσκοποι οὗτοι; Τὰ ζητήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀπασχολεῖται ἡ 67η Νεαρὰ («μῆτε μοναστήριον μῆτε ἐκκλησίαν ἄρχεσθαι οἰκοδομεῖν ἀνευ συμμετοχῆς τοῦ ἐπισκόπου» — «μῆτε καταλιμπάνειν τοὺς ἐπισκόπους τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας» — «περὶ ἐκποιήσεως ἐκκλησιαστικῶν ἀκινήτων») καὶ τὸ ζήτημα, μὲ τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται ἡ 79η Νεαρὰ (περὶ διαδικασίας τῶν μοναχῶν), ἦτο μὲν δυνατὸν νὰ παρουσιασθῶσιν ἔν ἀπλαῖς ἐπισκοπαῖς, ἀλλ' ἦτο δυνατὸν νὰ παρουσιασθῶσιν καὶ ἔν πόλεσιν, ἀπ' εὐθείας ἐξαρωμέναις ἐκ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τῶν πατριαρχῶν. Οἱ μητροπολίται καὶ οἱ πατριάρχαι συγχρόνως εἶναι ἐπίσκοποι ὠρισμένης

ἐπισκοπῆς. Ἄρα καὶ οὗτοι ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτῶν ταύτην ὀνομάσθησαν ἐν ταῖς μνημονευθεῖσαις δύο Νεαραῖς «θεοφιλεῖς» καὶ «θεοφιλέστατοι». Ἡ ὀνομασία τῶν τριῶν διοικητικῶν ἐπισκοπικῶν βαθμῶν μὲ κοινούς τίτλους, ὡς γνωρίζομεν, εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐποχῆς, ἀναφαίνεται ὅμως ἀκόμη ἐνίστε καὶ κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν. Εἶναι ἡ πάλῃ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου καθεστῶτος, περὶ τῆς ὁποίας ἀκριβῶς ἀσχολούμεθα. Ὅτι ἡ ἐρμηνεία, τὴν ὁποίαν ἐδώσαμεν, εἶναι ὀρθή, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπομένων. Ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τῆς 67ης Νεαρᾶς, προκειμένου περὶ ἐκποίησης ἐκκλησιαστικῶν ἀκινήτων, ἠναγκάσθη νὰ διακρίνη τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους ἀπὸ τοῦ μητροπολίτου. Ἀμφότεροι, ἄρα, οὗτοι προηγουμένως εἶχον ἀπὸ κοινοῦ περιληφθῆ ὑπὸ τὴν φράσιν «ὁ τῆς πόλεως θεοφιλῆς (ἢ θεοφιλέστατος) ἐπίσκοπος». Μετὰ τὴν διάκρισιν ὅμως εἰς μὲν τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους ἄφησε τὸν τίτλον «θεοφιλῆς», ὁ ὁποῖος προϋποθέτει τὸν τίτλον «θεοφιλέστατος», εἰς δὲ τὸν μητροπολίτην ἀπέδωσε τὸν τίτλον «ἀγιώτατος» (αὐτόθι, σελίς 346, στίχος 18 καὶ ἐξῆς). Ὁ χωρισμὸς τῶν διοικητικῶν ἐπισκοπικῶν βαθμῶν καὶ τῶν τίτλων αὐτῶν ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν νέαν τάσιν, τὴν ἐμφανισθεῖσαν κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν. Ὁ μὲν τίτλος «θεοφιλέστατος» κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρχισε νὰ περιορίζεται καὶ ὑποβιβάζεται, τείνων νὰ καταντήσῃ εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους, ὁ δὲ τίτλος «ἀγιώτατος» ἤρχισε νὰ περιορίζεται καὶ νὰ ἐξυψοῦται, τείνων νὰ γίνῃ πατριαρχικός. Ὁ ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ τῆς 67 Νεαρᾶς περιορισμὸς τοῦ τίτλου «θεοφιλέστατος» εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους εἶναι ἀπολύτως σύμφωνος πρὸς τὴν νέαν τάσιν, ἡ ἀπόδοσις ὅμως τοῦ τίτλου «ἀγιώτατος» εἰς τοὺς μητροπολίτας ἀνταποκρίνεται μόνον ἐν μέρει πρὸς αὐτήν, εὐρισκομένη εἰς τὸ μέσον τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἐξελίξεως τοῦ τίτλου τούτου, τείνοντος νὰ γίνῃ πατριαρχικοῦ. Πληρεστέρα διάκρισις τῶν ἐπισκοπικῶν βαθμῶν καὶ τῶν τίτλων αὐτῶν ἐγένεν ἐν τῇ 79ῃ Νεαρᾷ, ἀποδεικνύουσα ὀλοκληρωτικῶς ὡς ὀρθὴν τὴν ἐρμηνείαν ἡμῶν, ὅτι ὑπὸ τὴν φράσιν «ὁ τῆς πόλεως θεοφιλῆς (ἢ θεοφιλέστατος) ἐπίσκοπος» νοοῦνται καὶ οἱ τρεῖς διοικητικοὶ ἐπισκοπικοὶ βαθμοὶ (ἐπίσκοποι, μητροπολίται καὶ πατριάρχαι). Ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς 79ης Νεαρᾶς λέγονται τὰ ἐξῆς. «Ταῦτα δὲ καὶ ἡ σὴ μακαριότης μανθάνουσα αὐτὴ τε παραφυλαξάτω ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως καὶ τῶν περιοικιδίων, γραμμασί τε χρησάσθω πρὸς τοὺς θεοφιλεῖς τῶν πόλεων μητροπολίτας ὧν αὐτὸς ἀναδέδεξαι τὴν χειροτονίαν, πράττουσα τῶν οἰκείων γραμμάτων τόνδε ἡμῶν τὸν θεῖον νόμον· οἱ δὲ τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόποις μηνύσουσιν» (αὐτόθι, σελίς 389, στίχος 16). Ἀνέλυσε καὶ ἐσαφήνισε τὴν ὄλην δμήγυριν τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς 79ης Νεαρᾶς ἐτίτλοφρορήθησαν διὰ τοῦ κοινοῦ τίτλου «θεοφιλέστατοι ἐκάστης πόλεως ἐπίσκοποι» (αὐτόθι, σελίς 388, στίχος 31—σελίς 389, στίχος 4). Πιστοποι-

εἶται, ὅτι ὁ τίτλος οὗτος ἀνεφέρετο εἰς τοὺς ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ τὸν πατριάρχην. Ἡ ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ τοῦ δευτέρου κεφαλαίου τῆς 79ης Νεαρᾶς φράσις «ἡ σὺ μακαριότης» ὑποδηλοῖ διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸν τίτλον «μακαριώτατος», σύμφωνον πρὸς τὰ κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν ἰσχύσαντα, ἡ δὲ φράσις «τοὺς θεοφιλεῖς τῶν πόλεων μητροπολίτας» ὑποδηλοῖ διὰ τοὺς μητροπολίτας τὸν τίτλον «θεοφιλέστατοι», ὅχι βεβαίως ὀλοτελῶς σύμφωνον πρὸς τὴν νέαν τάσιν. Διὰ τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους τὸ παρατεθὲν χωρίον τοῦ δευτέρου κεφαλαίου οὐδένα τίτλον ἐχρησιμοποίησεν. Ἡ προηγουμένη 67η Νεαρᾶ, τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω ἐπραγματεύθημεν, ἐδείχθη συμφωνοτέρα πρὸς τὴν νέαν τάσιν, διότι τὸν τίτλον «θεοφιλέστατος» περιώρισεν εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους, εἰς δὲ τοὺς μητροπολίτας ἀπέδωσε τὸν τίτλον «ἀγιώτατοι», ἔστω καὶ ἂν οὗτος εἶχε τάσιν νὰ ἀνέλθῃ ὑψηλότερα καὶ νὰ γίνῃ πατριαρχικός, ὡς καὶ πράγματι ἐγένεεν. — Ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν σκόπιμος κατάτμησις τόσων Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἡ διανομὴ τῶν τμημάτων εἰς τοὺς διαφόρους οἰκείους τόπους τῆς διαπραγματεύσεως τῶν ἐπὶ μέρους ζητημάτων δεικνύει πόσον ἡ πάλῃ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου καθεστώτος ἦτο παρατεταμένη, πολύπλοκος, ἐντατικὴ καὶ μετὰ ἐναλλασσομένων ἐπιτυχιῶν.

Ἀπλοποιήσις καὶ ἐξασθένησις τῆς πάλης τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου καθεστώτος καὶ βαθμιαία ἐπικράτησις τῶν νέων τίτλων. Οὐδεμίᾳ ἄλλῃ Νεαρᾶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀπευθύνεται πλέον εἰς πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ὅπως αἱ Νεαρᾶι 58 καὶ 59, ἐκ τοῦ ἔτους 537, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς αἱ εἰς ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἀφορῶσαι Νεαρᾶι ἀπευθύνονται εἰς πολιτικούς ἄρχοντας. Ὡστε ἐκ τῶν ἐπικεφαλίδων τῶν Νεαρῶν τούτων δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν πληροφορίας περὶ τῶν τίτλων τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐν τῷ κειμένῳ τῶν Νεαρῶν παρεπιπτόντως ἀναφέρεται ὁ πατριάρχης καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς, ὥστε μόνον ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν γνῶσιν τῶν τίτλων. Αἱ ἐνδιαφέρουσαι ἡμᾶς ἐνταῦθα ἐκκλησιαστικαὶ Νεαρᾶι εἶναι τρεῖς (83η, 86η καὶ 120ή). Ἐν αὐταῖς ἡ μέχρι τοῦδε πολύπλοκος καὶ ἰσχυρὰ πάλῃ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων τίτλων ἀπλοποιεῖται καὶ ἐξασθενεῖ. Αἱ ἐν αὐταῖς μαρτυρίαι βαίνουνσι προοδευτικῶς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων εἰς τοὺς νεωτέρους τίτλους. Νομίζει τις, ὅτι αἱ τρεῖς αὗται Νεαρᾶι ἀρχίζουσι τὸ ζήτημα πάλιν ἀπ' ἀρχῆς, ἀνακεφαλαίουςαι τὴν ὅλην ἐξέλιξιν καὶ ἀπαμβλύνουσαι τὰς ἀντιθέσεις.

Ἡ 83η Νεαρᾶ, ἐκ τοῦ ἔτους 539, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἀνατολῆς. «Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων». Ἡ Νεαρᾶ αὕτη ἀρχαίξει, μεταχειριζομένη τοὺς ἀρχαιοτέρους τίτλους. Τὴν ἐκδοσιν τῆς Νεαρᾶς ἐζήτησεν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μηνᾶς, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ προοιμίῳ τιτλοφορεῖται «θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως». (αὐτόθι, σελίς 409, στίχος 16).

Ἐν τῷ προοιμίῳ πρὸς τούτοις ἀπαντᾷ τρίς ὁ τίτλος «θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος» ἢ «θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι», ἐν τῷ πρώτῳ δὲ κεφαλαίῳ ἀπαντῶσι δις οἱ αὐτοὶ τίτλοι. Πρόκειται περὶ τῆς ἀρχαιοτέρας ἐκτεταμένης χρήσεως τοῦ τίτλου «θεοφιλέστατος», ἀναφερομένου καὶ εἰς τοὺς τρεῖς διοικητικούς ἐπισκοπικούς βαθμοὺς (ἐπισκόπους, μητροπολίτας καὶ πατριάρχας), ὡς δεικνύει καὶ ἡ μνημονευθεῖσα εἰς τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μηνᾶν ἀπονομὴ αὐτοῦ. Τοῦτο πιστοποιεῖται καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων. Ἡ Νεαρά ἀσχολεῖται μὲ τὴν διαδικασίαν τῶν κληρικῶν, δίκαι ὅμως κληρικῶν ἦτο δυνατόν νὰ παρουσιασθῶσιν ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐπισκοπὰς τῶν ἀπλῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πόλεις, τῶν ὁποίων ἐπίσκοποι ἦσαν μητροπολίται, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ἰδιαιτέραν ἐπισκοπὴν τοῦ πατριάρχου.

Ἡ 86ῃ Νεαρά, ἐκ τοῦ ἔτους 539, παρεχώρησεν ὑπὸ περιορισμοὺς ἰδιαιτέραν διαδικασίαν καὶ εἰς ὄλους τοὺς λαϊκοὺς χριστιανοὺς (Προοίμιον, αὐτόθι, σελὶς 419, στίχος 22). Διὰ τοῦτο δὲν ἀπευθύνεται εἰς ὄρισμένον ἀνώτατον ἄρχοντα. Οἱ τὴν ἰδιαιτέραν διαδικασίαν τῶν λαϊκῶν ἀναλαμβάνοντες δὲν ἐκλήθησαν «θεοφιλέστατοι», ὡς οἱ ἐν τῇ προηγουμένῃ 83ῃ Νεαρᾷ ἀναλαμβάνοντες τὴν διαδικασίαν τῶν κληρικῶν, ἀλλ' ἐκλήθησαν «ὀσιώτατοι ἐπίσκοποι», (κεφάλαια I—VII), ἃν καὶ εἶναι τὰ αὐτὰ πρόσωπα. Ὁ τίτλος «ὀσιώτατος» ἐνταῦθα δὲν κεῖται ἐν τῇ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ περιορισμένη χρήσει αὐτοῦ, ὡς τοῦ κατ' ἔξοχὴν πατριάρχικοῦ τίτλου, ἀλλ' ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον ἐποχὴν ἐκτεταμένῃ χρήσει αὐτοῦ, περιλαμβανούσῃ καὶ τοὺς κατωτέρους τοῦ πατριάρχου διοικητικούς ἐπισκοπικούς βαθμοὺς. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ Νεαρᾷ ὁ τίτλος «ὀσιώτατος ἐπίσκοπος» πολλάκις συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ προσδιορισμοῦ «τῆς πόλεως ἐκείνης», δηλονότι, τῆς πόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ τυχὸν θὰ παρουσιάζετο δίκη χριστιανοῦ, τοιαῦται δὲ δίκαι ἦτο δυνατόν νὰ παρουσιασθῶσι παντοῦ. Ἡ Νεαρά πρὸς τούτοις ἀπαγορεύει εἰς ἐπίσκοπον, μνημονευόμενον ἄνευ τίτλου τινός, νὰ ἔρχεται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄνευ γραμμάτων τοῦ «ὀσιωτάτου πατριάρχου» (κεφ. VIII). Τίνες νοοῦνται ὑπὸ τὸν ἄτιτλον τοῦτον ἐπίσκοπον; Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, νοοῦνται ὄχι μόνον οἱ ἀπλοὶ ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ οἱ μητροπολίται. Διότι καὶ αὐτοὶ βεβαίως θὰ ἤρχοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δι' αὐτοὺς δὲ κυρίως θὰ ἐχρειάζοντο πατριαρχικὰ γράμματα, ἐνῶ διὰ τοὺς ἀπλοῦς ἐπισκόπους θὰ ἤρκουν ἴσως γράμματα τοῦ μητροπολίτου αὐτῶν, ὡς ρητῶς λέγεται ἐν τῇ 123ῃ Νεαρᾷ (κεφ. IX).

(Συνεχίζεται)